

"Luurankotehdas," jossa alla olevan kertomuksen kirjoittaja virui kaksi vuotta.

VALKOISTEN VANKINA

Kirj. Punasoturi.

(Jatkoa Edelliseen Numeroon)

VANKILAN pihamaalle saavuttuamme katselin ympäristöä ja näköpiirissä olevia maisemia. Eteläpuolella näkyi Hämeenläänin vankila sekä naisten kuritushuone. Läntiseltä puolelta paikka oli suojattu ampumaharjoitusmaseenilla, ollen sen muuri korkeampi kuin linnanpuoleinen muuri. Itä- ja pohjoispuolella näkyi Vanajavesi.

No niin, nyt kuitenkin pääsimme katon alle ja "lujalle perustalle", sillä vankilan lattia, jossa saimme loikoilla, oli sementtinen. Talossa ei oltu erittäin vieraanvarasia, sillä uusille tulokkaille ei tarjottu illallista, jota vatsamme niin kipeästi kaipasi pitkän marssin jälkeen, vaan sensijaan annettiin raakuuksilla runsaasti höystettyjä kirouksia ja potkuja ennen levollemenoa. Kaiken tämän kuitenkin otimme tyneesti vastaan. Joukkomme ei ollut kuulevinaan kirouksia, eikä näkevinään raakuuksia, vaan se katsoi kaikkien näiden yli, kauaksi tulevaisuuteen. Kiväärien pauke ja akkunain helinä muodostivat "iltalaulun", joka tauditti joukkomme uuneen. Valkoset nimittäin ammuskelivat kaiken yötä, usein ikkunoihin, ehkä raukat vielä pelkäsivät meitä, vaikka olimmekin ilman aseita.

Seuraava päivä saapui ja kulki iltaan rauhallisesti. Mitään erikoista ei tapahtunut. Ei edes ruualla "rasitettu", sillä emme saaneet muuta kuin vetä. Sitä sai, kun vaan jaksoi seisoa ja varttoa vuoroaan. (Vesi nimittäin kannettiin sangoilla, sillä vesijohtolaitteita ei ollut).

Mutta jo seuraavana päivänä alkoi keskuudes-

samme liikkua kaikenkarvaisia herroja, joiden hihoissa oli valkoiset nauhat ja niissä isoa kokoa S kirjaimet. Jotkut vielä laskivat leikkiäkin päätellen, että ne ovat Singerin konekaupan asiamiehiä. Mutta he "erehtyivät", sillä herrat olivat niitä, joilla oli valta "sitoa ja päästää". Herrat kertoivat heillä olevan taivaanavaimet hallussaan ja lupasivat meidät kyyditä helvettiin.

Mutta olimmehan jo lapsina tottuneet kuulemaan satuja, siis emme niistä enään erikoisesti välittäneet, vaan aloimme pyytämään leipää. Näikä kun oli, niin täytyi esittää kylmän totuuden. Leipää, leipää, sitä vaadimme ja ajattelimme, että vaikka toisivat kuularuiskun ovelle ja siitä nikkeliä antaisivat, niin kuitenkin tahdomme leipää. Vaan herrat kauhistuivat juuri julmasti meidän vaatimuksemme johdosta. Kuitenkaan eivät antaneet nikkeliä, paremmin kuin leipääkään. Niin meni sekin päivä ilman ruokaa.

Illalla täytettiin vatsat vedellä ja yritettiin alkaa nukkumaan. Mutta siitä ei tahtonut tulla mitään. Pitkäaikainen paastoaminen kävi aina vain raskaammaksi. Heikoimmat alkoivat sortumaan. Sieltä täältä kuului houraillevain äännähdyksiä ja jotkut tuijottivat tylsin katsein eteensä. Vaan eivät antaneet yonkään kuluu ilman vieraita. Yöllä ilmestyi ovelle valkea susi, kädesssänsä paperiliuska, josta huuteli joitakin nimiä. "Tämän nimiä, jos on tällä osastolla, niin heti matkaan", sanoi hän. Joukkomme valtasi hämmästyks ja kuin

kuoleman henkäys kävi keskuudessamme kuiskausta: "ne viedään ammuttaviksi". Siinä emme erehtyneetkään. Tällaista jatkui.

"Kalliisti saamme ostaa vapautemme, toverit, vaan älkää menettäkö toivoa, joskus me sen saamme", lausui yksi tovereistamme, jonka nimi huudettiin, ja asteli pystypäin kohti teurastajaansa, meidän toisten jäädessä tuijottamaan toisiaamme. Siihen jäimme, jokainen ajatellen joskus vuoronsa tulevan.

Neljä tai viisi päivää olimme eläneet ja horjuneet veden varassa, kunnes eräänä aamuna komennettiin riviin ja ulos. Tällöin olin kolmannessa kerroksessa. Komennoksen kuultuani ajattelin itseni, että enpä taida pysyä pystyssä enään tätä matkaa, sillä kun nousin lattialta ylös, alkoi akkunat häviämään silmistäni ja korvissa soi niin omituinen ääni. Kävin toveriini kiinni, kun aloin kaatumaan, mutta hän oli yhtä heikko. Täytyi nojautua seinänavasten siksi, kunnes taasen sain näköni jälleen. Hiljalleen valuimme rappusia alas. Silmämme alkoi heti selkiämmään paremmin, kun näköpiiriimme tuli sillitynnyri ja leipälaatikko.

"Tässä siis ensimmäinen 'murikka' tämän viikon ajalla", juttelimme toisillemme, kun saimme kahden sormen levyisen siivun kaurankuorista tehtyä leipää ja noin puolentoista tuuman mittasen sillinpalan. Kaurankuorista tehdyn leivän kappale yhdessä ja sillinpala toisessa kädessä sitten mentiin ulos syömään. Ne maistuivat hyvälle, vaikka olivatkin vähän mädäntyneitä. Kaikkien vedellä pestyihin vatsoihin ne näyttivät menevän kuin mansikat jokeen.

Sen päivän saimme taistella vilun kanssa ulkona. Kylmä oli, vaikka aurinkokin paistoi, sillä olimmehan kovin heikkoja. Vankeja oli niin paljon, että yhden "murikan" odotuksessa sai olla koko päivän. Iltasella kun katselimme joukostamme viimeisten saadessa annoksiaan, niin vesi valui suihimme ja "pahottelimme" sitä, kun meidän täytyi jo aamulla syödä annoksemme.

Vihdoin kaikki olivat saaneet "murikan" ja niin siotuimme kukin paikallensa, yötä vastaan ottamaan ja epäilyksien mielissä odottamaan sen tapahtumia. Jokainen kai aprikoi itsöksensä ja ajatuksissansa kyseli, että olenkohan minä yksi niistä, jotka taasen tämän yön aikana joutuvat valkoisten uhreiksi. Mutta vähitellen siihenkin totui. Teurastus kun jatkui säännöllisesti, niin miehissämme vakaantui ajatus, että mitäpä väliä sillä kenen meistä kulloinkin vievät, sillä jokatapauksessa ne vaativat vissin määrän jokainen yö uhreja, sammuttaaksensa verenhimoista janoansa.

Valkoisten verenhimo näytti aina vain lisääntyvän. Vihdoin alkoivat käymään päivisin huutelemassa uhreiksi vaadittavien nimiä. Kunkin päivän uhrin vietin aamulla aikuisin päivävahtiin ja sieltä sitten seuraavana yönä sorakuoppiin.

Joinakin öinä sain salaa seuratuksi, kun sorakuoppiin vietäväksi valitut joukot lähtivät liik-

keelle päivävahtista. Sääliäntävää oli katsella kun ihmiset, joilla oli raskaat vanginkahleet jaloissaan, laahustivat eteenpäin, teurastajain kävellessä mukana ja tuuppiessa. Kerran kuulin, kun yksi joukosta sanoi: "Aavistan, että meidät viedään ammuttaviksi."

No, kun kerran sen tiedät, niin miksi sitä uliset," ärähti yksi murhaajista. "Siksi," vastasi mies, "että haluaisin tietää, miksi tämän pitää yöllä tapahtua? Etkö kehtaa päivällä suorittaa tällaisia veritöitä?"

"Suusi kiinni, roisto, tai kiskon kielen suustasi!"

"Tehkää kuinka vain haluatte, olen jo tähän taisteluun ryhtyessä tehnyt päätöksen, että sille uhraan vaikka henkenikin. Ottakaa vain henki pois ja heti, miksi kidutatte näin paljo?"

Enempi en kuullut puhelua, kun joukko häipyi portista ulos, rautaisten kahleiden kalahdellessa. Sain mutta innostusta, kun kuulin, että toveri, vaikka vietiin murhattavaksi, vielä kuitenkin pelkäämättömästi ja murtumattomana lausui mieliteensä julki. Laahustin toisten toverien luokse ja kerroin heille, mitä olin kuullut. Heidänkin silmänsä näyttivät kirkastuvan ja lausuvat toivomuksensa, että kun meidätkin rehellisesti ammutaisiin, eikä näin nälällä kiusattaisi.

Nälkä, tuo vastenmielinen vieras, oli säännöllisesti luonamme, kaksikymmentäneljä tuntia jokainen vuorokausi. Hetkeksikään se ei poistunut seurastamme. Jonkun ajan kuluttua alkoi nälän seuraukset näkymään raikeinä. Satoiin nousi niiden luku, jotka eivät päässeet ylös lattialta, vaan tuskaallisesti pyysivät vettä ja leipää. Vettä he kyllä saivat, sillä toiset toverit, jotka vielä pääsivät jollain tavalla liikkumaan, sitä hankkivat heille. Mutta leipää ei, eihän toki, se olisi ollut ylellisyystavaraa meille, valkoisten mielestä. Ne palat, mitkä meille jaettiin, eivät olleet leipää, vaan pellavansiemenistä tehtyjä kokkareita, jotka eivät vastanneet leivän tarkoitusta. Liiallinen veden juonti myös toi ikävät ja kauheilta näyttävät seuraukset. Se alkoi turvottamaan ruumista niin ankarasti, että useat muuttuivat muodottomiksi lihamöhkäleiksi. Kasvoista ei näkynyt silmiä ollenkaan. Vaatteet, ne vähät mitä oli jäänyt päälle, täytyi olla auki kauttaaltaan, sillä koko ruumis oli turvonnut.

Näin sitä viruttiin ja odoteltiin kuolemaa, tuota viimeistä vapauttajaa. Monta se vapauttikin. Siellä täällä, pitkin lattiaa, alkoi vihdoin nukkumaan miehiä kiuiseen uneen. Kuolleiden luku kunkin vuorokauden kohdalle alkoi olemaan tuossa kahden- ja kolmenkymmenen vaiheilla. Moni toveri, kun aamulla heräsi ja alkoi vierellään makavaa miestä herättämään, niin se ei enään nousutkaan. Hän oli yöllä hiljaisuudessa kuollut, kuollut aivan rauhallisesti, jotteivat toiset olisi häirityiksi.

Nälkä kiihtyi yhä ja siitä seurauksena ollen kuolemat lisääntyivät. Erään kerran kuoli neljä-

kymmentäkuusi yhden yön aikana kasarmin seinän sisällä.

Kaameaa on seurata ja katsoa, miten ihminen kuolee nälkään. Ehkä aivan viimeiset hetket eivät ole mitään erikoisempaa, vaan ne hetket, jotka loppuatekevä uhri viettää vähän ennen kuolemaansa. Ihminen, joka kamppaltee nälkäkuoleman kanssa, kuluttaa omaa vertansa siksi, kunnes se muuttuu kokonaan käyttökelvottomaksi. Kulutus tapahtuu ensin yöaikana. Nälkää kärsivä uneksii yöaikana paljon ja hyvää, niin todellakin hyvää. Hän unissaan on olevinaan syömisen toudussa, suurella halulla, ja näkee paljon hyviä ruokia. Juuri tällöin tapahtuu veren uudelleen käyttö. Uneksia imee ikenistään verta, joskus huulistaankin. Aamulla kun herää, niin suupielet ovat veressä. Loppu kun tulee lähelle, eli ihminen perin heikoksi, niin hän ei enään herää, vaan jatkaa imemistä kunnes loppuu. Aivan lopun lähellä hän haukkoo ilmaa, aivan kuin kuivalle maalle nostettu kala ja silmiin tulee outo, lasimainen kiilto. Loppu vihdoin tapahtuu rauhallisesti. Kuoleva ei valita, vaan useissa tapauksissa suu jää hymyyn, ikäänkuin hän vielä kuolleenakin haluaisi halveksua tappajiansa.

Nälkä tappoi vankilan seinäin sisällä ja valkoiset pyövelit hikipäissään auttoivat seinäin ulkopuolella. "Murikkajonossa" ammuttiin monta miestä ja ainoastaan sentakia, että eivät voineet kunnollisesti pysyä pystyssä, seisoa valkoisen vahdin mieleisessä asennossa. Valkoinen pyöveli tarttui vain kuin peto uhrinsa niskaan, tuuppasi sivun ja sitten paukahti pyssy. Kaikki tuo tapahtui "hyvässä järjestyksessä". Pyöveli, kun oli uhrinsa ampunut, niin hän kylmäverisesti lausui: "korjatkaa pois" ja alkoi katselemaan uutta uhraria.

Kaikkea tätä nähdessä monen toverin järki alkoi sammua. Kiduttamalla tappava nälkä kun oli ja toverien murhaamista täytyi omin silmin katsoa, niin epä ihme, jos joitakin ajatukset kuohuivat yli äyräiden.

Kaamea oli katsella erästäkin tapausta, joka erikoisemmin jäi mieleeni ehkä senkin takia, että sen uhriksi joutunut toveri oli synnyinseudultani. Hän kun tavanmukaisesti ollessaan leipälinjassa, kuten toisetkin, saapui jakajan kohdalle, niin hyökkäsi leipälaatikolle molemmat kädet suorana, aikoen ottaa useampia paloja. Mutta samalla vieressä oleva kiväärimies tarttui niskaan kiinni ja paiskasi onnettoman uhrin lattiaan ja sitten alkoi kiväärintukilla hakkaamaan päähän. Hakkaus oli niin ankaraa, että uhrilta toinen silmäkin pullahti pois päästä. Me toiset aloimme pyytämään, että ampua mies, jos et voi olla hakkaamatta. Tämän kun sanoimme, niin pyöveli käänsi pyssynsä meitä kohden ja alkoi ampumaan. Kaksi toveristamme taas sen siinä kaatui, valkopyöveliä kuulain lävistäminä ja me toiset ajettiin ylös omaan kerrokseemme ilman "murikkaa".

Parin tunnin kuluttua hakatuksi tullut toveri

raastettiin meidän luoksemme. Päättä oli vähän si-dottu, mutta jo iltayöstä hän kuoli, tulematta tun-toihinsa.

Muutama päivä ennen tätä tapausta sama toveri puheli minulle ja pyysi, niin perin sekavaa hänen puhelunsa jo tällöin olikin, että veisin hänen äidilleen tiedon, että hän kuoli nälkään Hämeenlinnan vankileirillä. Pyyntönsä täytin, vaikka kaksi vuotta myöhemmin olin tilaisuudessa sen tekemään.

Aikaamme tässä kuoleman esikartanossa kulumme, nimittäin sellaiset, jotka vielä jakoivat, tappamalla täitä, sillä näitä "murheenkryyniä" oli talossa miljoonia. Vaikka kuinka säännöllinen koitti olla puhdistustyössä, nim. täiden tappamisessa, sillä muuta puhdistamista ei meille suotu, niin kuitenkin niitä oli hetken kuluttua yhtä paljon, kuin ennen tappamista. Yhteen aikaan oli täitä niin paljon, että niitä tapasi ulkona piha-maallakin. Sinne niitä karttui kai siksi, että vankien, niiden jotka jakoivat vielä sinne kävellä, täytyi viettää päivät ulkona.

Vankilan pihmaan keskelle oli sijoitettu kuularuisku, jonka vierellä seisoi mies, aina valppaana avaamaan kuularuiskun kidan, jos tapahtui jotain sellaista, joka vähänkin antoi aihetta. Tapahtuipen laukaseminen ilman aihettakin. Kerran kuulimme kuularuiskun laulun ja riensimme akkunaan katsomaan, mistä se johtui. Emme nähneet ulkona isompia vankijoukkoja, ainoastaan veden ja ruumiiden kantajia sekä vartioita, jotka kiväärit sojossa marssivat pihan poikki, kohti yhtä kasarmin seinustoista. Siellä maassa virui mies ja toinen oli vesisaavin kanssa hänen vierellään. Kuularuiskun suu oli tähdätty sinnepäin. Miehet olivat vedenkantajia. Olivat olleet juuri menossa kasarmin sisälle, kun kuularuisku lauastiin. Toiseen miehistä oli sattunut kuula, lävistänyt pään, niin että suuri kappale takapuolelta päätä oli lentänyt kauaksi. Tähänkään tapahtumaan, kylmäveriseen murhaan, ei ollut minkäänlaista syytä. Toinen, e-loonjäädnyt, vedenkantajista kertoi jälestäpäin, että he eivät tehneet mitään sellaista, joka olisi ollut edes näennäjäestikään aiheena ampumiselle. Pyöveli halusi kai vain koettaa, josko murhakone on hyvässä kunnossa.

Eräänä päivänä, ennen kuin jouduimme leipäjoonon, kävi kuiskeita, että nyt saadaan jotain erikoista, eikä vain silliä ja "murikkaa". Ja niin myös kävi. Jotain "erikoista" meille annettiinkin. Jonkinlaista kalliokalaa oli keitetty veteen ja sitä jaettiin pesuvadeissa, kussakin vadissa ollen viiden miehen annos. Siitä kun osansa ahmi lusikalla, niin kyllä tunsii saaneensa "lämpimän annoksen sisäänsä". Mutta samalla huomasi, että suusta oli lähtenyt nakka ja vatsassa alkoi tuntemaan tuskallisia poltteita. Olimme saaneet lipeäkiveä huiaman annoksen kalliokalan mukana. Lipeää oli kai siksi sekotettu joukkoon, että "kala" sulii. Tästä annoksesta johtuen moni menetti henkensä ja toiset saivat ikuisia muistoja vatsaansa.

Tämä oli ensimmäinen näytös lahtarien "siveellisestä tappamisesta", johtuen kai siitä, että syystä tai toisesta oli annettu määräys, ettei ketään saa enään ampua ilman tutkimista ja tuomitsemista. Tätä määräystä kyllä rikottiin jälkeenkimpäin, joten määräys ei ollut muuta kuin kuollut kirjain. Tosin sitä näennäisesti toteltiin, mutta aina kun sattui mukava tilaisuus, niin "vahingonlaukaus" kajahti ja joku vangeista menetti henkensä. "Vahingonlaukauksen" suorittanut valkoinen tavallisesti puolusti itseään jollain tekosyyllä, joko sanomalla, että punikki "yritytti karata", siinä kaikki.

Tutkimuspaikkana oli eräs rakennus, jonka joka huoneessa oli tuomari ja toimitettiin tutkimisia. Minun osalleni sattui kylpyhuone. Astuttuani sisään, vahdin saattamana, minä ensin katselin huonetta ympäri. Siinä ei ollut mitään muuta kuin tuomari pöytänsä luona Vahti istui tuolilla ja minä jäin seisomaan oveneteen. Tutkimus alkoi kuten ainakin jossain virastossa. Ensimmäinen otettiin ylös nimi, ammatti ja muut sellaiset seikat. Sitten kysyttiin onko pakolla otettu punakaartiin, vai onko mennyt vapaaehtoisesti. Vihdoin saavuttiin asian ytimeen. Kyselijä tiukkas, että minun tulisi tietää, kuka murhasi Osaran kartanon herran, Kyröskoskella, sillä raportit osoittavat minun olleen siellä silloin kun murha tapahtui. Ensimmäinen tarkoiti kuullut, mitä hän tarkoitti, sillä kuuloni oli käynyt huononlaiseksi tykkien paukkeessa ja ravinnon puute luonnollisesti vielä lisäsi kuuloni heikkoutta. Kun en oikein kuullut, niin luonnollisesti kysyin "mitä". Sitä kuitenkin ei olisi saanut tehdä, sillä heti paukahti vahdin nyrkki kasvohini ja minä menetin huonon tasapainoni. Veri syöksyi suustani ja sen tiuressa täytyi alkaa puolustamaan itseään vastauksilla. Kyselyä jatkui hetkisen, vaan kun eivät saaneet muuta kuin kielteisen vastauksen, niin vihdoin tuomari alkoi kirjoittamaan jotain papereihinsa ja minä tuupattiin ovesta ulos.

Minä olin onnellinen, kun pääsin muutamilla nyrkiniskuilla. Useita toisia hakattiin armottomasti. Joitakin hakattiin erikoisesti pieksämistä varten laitettussa huoneessa, jossa ei ollut muuta sisustusta kuin penkki keskellä lattiaa. Tässä huoneessa tapahtui kaameita näytöksiä. Joitakin hakattiin niin kauan, että kuolivat ja toiset menettivät järkensä, johtuen niistä kidutuksista, joita saivat kokea tässä raakuuden pesässä.

No niin, nyt oli tutkittu ja saatiin alkaa odotamaan tuomioita. Kaikki vangit numeroitiin ja nimet otettiin kirjoihin. Minunkin takkini selkään maalattiin lihavat numerot 3634. Näin oli päästy siihen asemaan, että vankien hoitohallitus muka nyt suojeli meitä ja oli meistä vastuunalainen. Todellisuudessa näin kuitenkin ei ollut asiat. Vankeja alettiin antaa yksityisille, "töihin", kuten sanottiin. Tällätavoin "töihin" annettu useimmiten jäi sille tielle. Jällestäpäin vain kuului,

eli tehtiin raportti, että "yritytti karata ja sentakia joutui ammuttavaksi."

Likaisina ja samoissa aluvaatteissa saimme rypeä monta kuukautta. Kuitenkin, mistä lienee se johtunut, eräänä päivänä saimme määräyksen lähtevä vahtien saattamana Hämeenläänin naisten kuritushuoneeseen saunaan. Sekös oli ilahduttava uutinen. Saunalle kun päästiin, niin kaikki komennettiin riisumaan vaatteet päältä ja sitomaan ne yhteen nippuun, sillä ne myös kylvetetään "täiuunissa". Siinä alasti kun seisoiimme, niin katelimme toisiamme, teimme tarkastuksen, jos olemme jo kyllin laihoja viettäväksi luujauhotehtaalalle. Kaikki näytti olevan kyllin "puhtaita", että eipä olisi tainnut liian rasvaisia tulla luujauhotehtaalalle. Ei ollut miehistä jäljellä muuta kuin hahmot, jotka muistuttivat enempi kuolneiden luurankoja kuin eläviä ihmisiä.

Etuapäessä olleet joukot kun tuotiin saunasta ulos, niin toisten oli suu hymyssä, sauna oli kai maistunut hyvälle pitkältä aikaa. Mutta joittenkin oli pää puhki, tai muutoin olivat luutaan kohlineet, kun olivat putoilleet lauteilta. Samoin kävi osalle siitäkkin joukosta, jossa minä pääsin lölyyn. Kiihtyessämme ylös kylpylavalle ja saatuaamme ensimmäisen siemauksen lölystä, alkoi sieltä ja täältä heikommat tippumaan alas, että luut kolahteli. Siinä lölyn seassa kukaan ei joutanut välittämään, kuinka toisille kävi, sillä jokainen huolehti itsestään. Mitä polttavammaksi kävi löly, sitä makeammin ruumis syhyi ja sitä kun laahas vihdan tyngällä, niin vesi alkoi suusta suorana valua. Lystiä ei kuitenkaan kestänyt kauan kun jo huudettiin ulos ja toiset laskettiin tilalle lölyyn.

Sitten saimme vaatteemme, jotka olivat sillävälillä myös kärvennetty ja niin tyysti, että jotkut saivat paidastaan vain kauluksen käteensä, merkiksi ettei vaatteita oltu varastettu.

Saunasta oli kasarmille vain sadan metrin matka, mutta pitkälle sekini tuntui saunan jälkeen, sillä kylpy meni jäseniin. Kasarmille kun päästiin, niin koko joukko alkoi heti nukkumaan. Viereilläni oleva toveri hoksautti, että "nyt voidaan nukkua hyvin, kun ei ole tätä muualla kuin lahtarin takissa."

Ulkopuolisen painostuksen kannustamana vihdoin päästiin niin pitkälle, että vankien omaiset saivat alkaa lähettämään leirille ruokatarvikepaketeissa. Vankilan puolesta ensin jaettiin korit, joilla voi omaisilleen ilmoittaa olinpaikkansa ja osotteensa.

Valkosten valtakunta oli niin kurja ja köyhä, että ensin kun se keräsi vankeja useita kymmeniä tuhansia, niin sitten se ei voinut niitä elättää, eikä halunnut vapaaksikaan laskea, vaan laittoi köyhyydessä ja kurjuudessa elävät vankien omaiset elättäjiksi. Mutta kuitenkin, vaikka monen vankilassa olevan omaisen omakin leipä oli kerjuun varassa, he muistivat vankilassa olevaa perheensä jäsentä. He ymmärsivät tilanteen ja tun-

sivat velvollisuutensa. Mieltä ylentävää oli nähdä kuinka heti kun saivat tiedon, että vangeille saa lähettää ruokaa, suuret joukot kokoontui vankilan kanslian edustalle. Siinä seisoivat harmaahapsisia vanhuksia ja kalpeakasvoisia nuoria lapsia, mukanaan pienet leivänkappaleet. Tuskin voidaan kuvata, kuinka kalliiksi usealle niistä tuli pieninkin leipäkannikan hankkiminen. Moni suu kotona jäi ilman, kun yritettiin vähästäkin viedä niille, jotka valkoisten vankina kamppailivat nälkäkuoleman kanssa.

Jospa minäkin olisin silloin tiennyt paremmin sen tilanteen, missä vapaana olevat omaiseni joutuivat hankkimaan ne ruokapaketit, jotka minulle lähettivät vankilassa ollessani, niin enpä todellakaan olisi ilmoittanut olemassaolostani. Sillä ne tulivat kalliiksi heille ja täytyi hakea pitkien matkojen etäisyydestä. Paikalliset valkoiset eivät myyneet niille, jotka vähänkin tunnettiin omaavan muutakin eikä vain valkoisten väriä. Jos vankilassa oli kurjaa, niin kurjaa oli tällöin niidenkin elämä, jotka saivat olla vapaana.

Näin sitä kuitenkin kiikuttiin päivästä toiseen,

elämän ja kuoleman välillä. Moni kyllä sai omaisiltaan ensimmäisen paketin mukana myös viimeisen. Näin siksi, että jotkut söivät itsensä pois hengiltä heti ensipaloilla. Eräänä päivänä aivan vierelläni ulkona istui nuori poika. Hän oli juuri saanut omaisiltaan "nivaskan" ja siinä samalla paikalla istuen syönyt siitä jo kolme eli neljä eri kertaa ja niin, että ei vähääkään edes ollut väliillä kävellyt. Poika alkoi taas syömään. Minä koetin sanoa, että älä syö vain liiaksi yhdellä kertaa. "En minä syö, minä vain maistan," sanoi poika ja pisti kättänsä pussiin, ottaaksensa sieltä vielä jotain. Mutta samalla hän alkoi lyyhystymään ja käsi jäi pussissa olevan leivän syrjään lujasti kiinni. Näin sammui pojalta elämä. Mutta samalla sammui myös nälkä ainaiseksi. Ympäriällä olevat, jotka näkivät ja seurasivat tapauksen, nähtyään ettei poika enään palaa henkiin, söivät pojan jättämät leivänpalat.

Suurin osa joukostamme kuitenkin oli sellaisia, jotka eivät saaneet ulkopuolelta apua. Näiden täytyi tyytyä siihen niukkaan moskaan, jonka saivat valkoisilta ruunan nimessä. (Jatketaan)

TAISTELU SOKERITAUTIA VASTAAN

SOKERITAUTI on sellainen sairaaloinen tila, jonka vallitessa muutamat aineet poistuvat virtsaan mukana ruumiista, vaikkakin niitten olisi määrä jäädä ruumista hyödyttämään. Sitä on kauan pidetty parantumattomana, mutta eräät viimeisten kymmenen vuoden aikana tehdyt havainnot näyttävät olevan omansa herättämään toiveita siitä, että lähitulevaisuudessa tätä tautia kuitenkin voidaan parantaa.

On olemassa kaksi sokeritaudin muotoa. Toiselle muodolle on ominaista, että virtsassa tavataan melko suuri määrä sokeria; toinen tapaus sensijaan aiheuttaa virtsamäärän lisääntymisen, mutta siinä ei tällöin ole havaittavissa sokeria. Tätä toista muotoa ei meidän tarvitse ottaa huomioon.

Syömämme hiilihydraatit muuttuvat ruumiissamme erääksi sokerilajiksi, jota sanotaan **glykosiiksi**. Tämä palaa ja muuttuu energiaksi taikka myöskin se varastoutuu maksaan. Aina kun liikuttamme lihaksiamme, joko sitten tahtoen tai tahtomattamme, kuten esim. hengittäessä, kuluu sokeria. On sen vuoksi ymmärrettävää, mitä vaaroja saattaa koitua siitä, että sokeri poistuu palamattomana ruumiista.

Sokeritautia on koetettu parantaa käyttämällä ankaraa ruokajärjestystä ja välttämällä sokeria tai tärkkelystä sisältäviä ravintoaineita. Sokeritautia sairastavat henkilöt käyttävät sakariinia sokerin asemasta. Sokeritauti on ominaista sivistyneisyyden piirissä eläville henkilöille, kun sen sijaan alkeellisten kansojen keskuudessa on käytännöllisesti katsoen tuntematon. Se aiheutuu liian voimakkaasta ruokajärjestyksestä, lihavuudesta ja sisällä vietetystä elämästä. Se esiintyy kaikilla ikäluo-

killä ja suunnilleen kaksi kertaa enemmän miehillä kuin naisilla ja tavallisemmin vaaleilla kuin tummilla. Koska näyttää olevan sangen helppoa saada sokeritauti, mutta mahdotonta siitä päästä, kun sen kerran on saanut, ovat viime vuosien pyrkimykset parannuskeinon löytämiseksi sille varsin huomiota ansaitsevia.

Suunnilleen vuosi sitten muutamat tiedemiehet, muun muassa Kanadassa, Toronton yliopiston fysiologisessa laitoksessa työskentelevät tohtorit F. G. Banting ja C. H. Best, ilmoittivat keksineensä valmiste, jolla oli se merkillinen ominaisuus, että se alensi veren sokeripitoisuutta koirissa, kun sitä ruiskutettiin nahan alle. Tämän keksinnön merkitys oli lääketieteelle käänteentekevä. Mehustetta otettiin eläinten, varsinkin koirien, kaniinien ja lehmien haimasta. Nyt valmistetaan tätä mehustetta tehdasmaisesti ja sen kauppanimi on insulini. Tämän valmisteen tuottaminen on hyvin kallista, mikä selittää sen korkean kauppahinnan.

Valmiste on ruiskutettava ihon alle; jos se nautitaan suun kautta, ei se vaikuta mitään. Sitä ruiskutetaan määrätty määrät kolme kertaa päivässä, puoli tuntia ennen ruoka annoksia, joitten määrää lisätään, kunnes potilaan virtsa ei enää sisällä sokeria. Potilaat voivat itse oppia antamaan itselleen ruiskutuksen.

Mutta insulinia ei saa pitää lääkeaineena sanan tavallisessa merkityksessä. Se ei täydellisesti palauta terveyttä ennalleen, ja sitä täytyy alati edelleenkin käyttää. Se vaikuttaa sen, että veren sokeripitoisuus alenee, ja se auttaa ruumista assimiloimaan hiilihydraatteja s. o. sokeria ja tärkke-

(Jatketaan sivulla 30.)